

Ақпараттық технологиялардың дамуы мен қолданылуы

Қазақстан Республикасының Ғылым және Жоғарғы Білім және Ғылым министрлігі

Ғалым назары нарықта болса, ғылым қалай дамымақ?

мыс істе
Швеци
Ол
Ол
тіл
және

і
і
л
ла
береді.
Мәселен, Шве
жұмыс жасай;
Қазақстанда;
та қарсаң

Қазіргі
жастар кітап

ой
да
өткі
өзгеріс
өзгеріс

дамымақ?

жалпы орта білімді
кім болатыны белгі
пайы. Содан 9 сыны

қазіргі керек. Шешімі біз. Елде оқу орны, орындары енді қандай

дан ешкім, шетелден сыймайды. Әй болып, а профес- торде еке- біздің елге ы. КИМЭП- ің деканы өссор біз- ін жерінде еген кім?» ндық про- к Лондон білмейді. арынан не

р
Қ...

Отан- жүйеге уың қа- тілінде кештік. «Басқа қ тіліне сейсми- тілінде қаласы аласқаң ө мен «етті бі- да көп уымына қаттау- ді. Мен орнын- соның

басқа ештеме білмейді. Біздің салада да PhD докторлар дайындалып жатыр. Оларды шетелмен байланыстырып, тәжірибе жинауына мүмкіндік жасауымыз қажет. Қазақстанда өнертапқыштар бар, жетістіктері де жоқ емес. Бірақ олардың жұмыстары әлемдік деңгейде болса да насихатталмай келеді. Ал насихат жүрмеген соң, оны ешкім елемейді, де. Оның ойлап тапқан идеясы жоғары болса да оны ешкім бағаламайды.

Бытырғы жылы «Ғылым туралы» жаңа Заң шықты. Бастамасы жақсы деуге болады. Ғалымдарымыз баршылық, жастарды тәрбиелеп келеміз. Аға буын ғалымдарға айтарым — жастарды ұлттық рухта тәрбиеленуге тиіспіз. Шетелге барған ғалымдарымыз жат елде қалып қояды. Осы жағына да назар аудару керек.

Клара Қабылғазина, филология ғылымдарының кандидаты: — Бұл мәселе өз кезегін күтіп тұр еді. Сол себепті дәл уақытында көтерілген ауқымды мәселе деп өсептеймін. Ғылымды жасарту үшін магистрант, докторанттарды қабылдап жатырмыз. Келешекте ғылымды алып кете алатын жастар бар ма деген сөзді туындайды. Соған қажетті келісімдермен жол ашуымыз керек. Қазіргі уақытта байқап жүрмің, жастардың көпшілігі дарынсыз. Оларға қатты талап қою қажет болар. Әлде басқа шаралар қабылдауға тиіспіз. Себебі «қананың туысқаны, мынаның жақыны ерлі, еткізіп жіберейік» деген пиғып әлі бізде қалмай келеді. Сондықтан осындай мәселелерге тосқауыл қою керек. Ал шетелдермен байланыс қажет. Мен Еуропа еліне барып қайттым. Сонда: «Олардан үйренетін нәрсе өте көп, біз артта қалған екенбіз» — деп сөйледім. Бұл тәжірибе жинау үшін қажет. Бірақ қазақ ғылымын дамыту, қазақ тілінде жазу, қазақтың қазақтығын көрсету деген бірінші кезекте тұрсын. Біздің мемлекеттің өзі дамушы жас мемлекет. «Ғылым туралы» жаңа заң қабылданып, қаржы бөлінуде. Бұл — қолдайтын мәселе. Елбасының өзі жаратылыстану ғылымдарының алдына Қазақстандағы орта жасты ұзарту жөнінде мақсат қойды. Соған қимақты қаржы да бөлі. Әлеуметтік

терек, ортадағы еліміздің ауыспалы атын қалып жатыр. Жасанды жүрек, қанатты салуды. Мінә, осының бәрін де жобалармен көрсету болары емес пе? Сонда ғана қазақ ғылымдарын таныта аламыз.

Ғылымсыз жаһандануға кіре алмаймыз

Құдайберген Тұрсын, филология ғылымдарының докторы:

— Бір халықтан бір халық артық емес. Еуропа, Америка елімен салыстырып, нысанға алып жатырмыз. Бірақ қазекең ерте туып, көш жетілген халық ғой. Біздің әлемдік мәдениетіміз, өркениетіміз, тарихымыз бар дейміз. Алайда ұлы даланың қойнына бүгін жатқан сырлы әлемге таныта алмай келеміз. Осы кең байтақ жердің иесі өзіміз болғасын, ұлы даланың бірталай сырларын ашып, жалпы оның тарихын шетелге таныту үшін көп жұмыс жасауымыз қажет. Мәселен М.Әуезов, Қ.Сәтбаев, Қ.Жұбанов т.б. еңбектері қай сала болсын әлемдік деңгейде танылған. Журналистика факультетінің өзінде осы күнге дейін көп дүние орыс тілінде оқытылады. Ана тіліміздегі оқу құралдары, оқулықтарды көбейту мәселесі мемлекет тарапынан қолға алынып жатыр. Бұл құптарлық жағдай. Бірақ осының өзінде кемшілік көп. Қазіргі таңда оқулық пен оқу құралдарын шаттастырып жүрген оқытушылар бар. Ал оқулықты мүйізгі қарағайдай, көм дегенде 40 жыл көз майын тауысып, зерттеген ғалым ғана мемлекет тарапынан қаржы бөлінген соң жазуға отыру керек. Бұл көз келген адамның қолынан келмейді. Ұрпақ сабақтастығы үзілді. Қазір жастар ғылымға келісі келмейді. Себебі, олардың жапақасы да төмен, ешқандай жағдай жасалып жатқан жоқ. Студенттік баспана деген бастама көтеріліп жатыр. Оның болашағы қандай? Мұның бәрі бұлыңғыр мәселе. 40-50 жыл ғұмырын ғылымға арнаған адамдардың еңбегі өләнбейді, жазғандары халыққа жетпейді, елаусіз қалады. Т.Амандосов, Т.Қожакеев, М.Барманқұлов, Қ.Бекхожиндердің еңбектерін шетелдік ғалымдар оқулықтарының аудармасымен салыстырып қарасам, біздің ғалымдардың еңбегі биік болмаса кем емес.

Біздің университет ғылыми-зерттеу бағытына көле жатыр. Ректор қа-

уіметтің жинаған құрылған сарды қосаносына берілді. Оның құрамы беделді, мойындалған ұлхан ғалым отыр. Алайда Үкіметтің белген қаржы талантты ғалымға жетуі қадағалан келеді. Ғылымды жасайтын жеке ад дар, тұлғалар.

Ғылыми кадрлардың қартаюуы бе алды. Ғылымға келген адамдар, жасын жасартуымыз қажет. — өзекті мәселе. Біздің матема ғалымдар дүниежүзі бойынша мойндалып отыр. Енді техника, меди на, ауылшаруашылық, гуманитарл саланың ғылымын да сыртқа таны мыз керек. Қазір бізге халықарал деңгейге шықпасақ, басқа жол жо Біздің университет халықаралық ре тинг ұйымының сараптауы бойынша 6 орыннан әлемдегі мойындалған 4 университеттің қатарына кірді. Әри мықтылардың қатарына кіру үшін 6 300-дің құрамына өтуге тырысуымы керек. Ғылым дамымай, технология болмайды. Ал технологиясы жоқ мемл хет ешқашан ілгері бәспейді.

Халықаралық «Қазақстан-Zaman ЖШС-нің бас директоры Ахмет Аля:

— Білім мен ғылым саласын мемл кеттік стратегиялық нысанға айналды руымыз керек. Ғылым мен білімде дам болмай, алға баспаймыз, басқа елдерд бодандығында көтеміз. Мәселен, Герм ниядан Жапониядан көм дегенде 14 20 мың долларға көлік сатып аламы. Оны осы жерде 20 жылдай пайдалан мыз. Әрине, техниканы сырттан саты алуға болады. Бірақ біз жапаң нәмі үшін жұмыс істейміз. Бар тапқан табы сымсызды сыртқа беріп келеміз. Өзімі тұтынатын дүниені өзімізде шығар алмасқақ ылғи осы үрдіс жалғаса бе реді. Қазіргі күні тұқымды шеттен сатып алудамыз. Біздің елде тұқым шығаратын өндіріс жоқ. Израильден Германияда сатып алған тұқымды бір-ақ рет пайда ланып, одан шыққан өнімді сол жылы пайдалана аласың. Егер пайдаланбай қалса, онда келесі жылы оны қайта қолдану мүмкін емес. Тұқым өндірумен айналысатын ғалымдарымызды қолдап, зерттеу жұмысына қаржысын беріп отырсақ, қазақтың өзіне пайдасы тимей ме? Түрлі ғылыми байқаулар жариялап, ғалымдарды сол бағытта жұмыс жасату керек. Сонда ғана өндіріс пен ғылым ара- сы байланысады. Ал қазір өндіріс өзіне қажетті техниканы шетелден сатып ала- ды, қажет болса маманды да сырттан алып келеді. Оған ғылым мен білімнің түкке қажеті жоқ.